

Галушко Л.Я.,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
(м.Кропивницький)

ДІАГНОСТИКО-КОРЕКЦІЙНА ПРАКТИКА У МОТИВАЦІЙНО-ГЛИБИННОМУ ПІЗНАННІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

Підвищені вимоги до професійних якостей сучасного фахівця є однією з актуальних проблем сьогодення. У практичній та прикладній психології мотиваційно-глибинне пізнання психічного сприяє отриманню важливої інформації про рівень сформованості та спрямованості особистісних диспозицій суб'єкта, вираженості та наявності усталених конструктивних і деструктивних аспектів, з огляду на які, простежується динаміка індивідуально-неповторних проявів психіки. Необхідність забезпечення в процесі глибинного пізнання об'єктивної поведінкової бази переконливої для респондента у знаходженні можливостей самовдосконалення та особистісної самореалізації є вкрай важливим для майбутніх психологів. Це потребує розширеного погляду щодо діагностико-корекційного процесу при підготовці сучасних фахівців на вузівському етапі їх навчально-професійного зростання.

Психодинамічний підхід, спрямований на дослідження феномену цілісності психіки, зорієнтовує на пошук обхідних, контекстних, опосередкованих шляхів щодо наближення до пізнання її смислових параметрів. Він базується на процесуальній діагностиці та глибинно-психологічній корекції, в основі яких лежить діалогічна взаємодія психолога з суб'єктом. Процесуальній психодіагностиці притаманна неповторність конкретно-семантичного аспекту. Він пов'язаний із індивідуальністю та своєрідністю особистісних проблем протагоніста. Особливості процесуальної психодіагностики, відповідно до позиції Т. С. Яценко, залежать від ступеня ригідності «захисних» тенденцій індивіда та його психологічної готовності до навчання й мотиваційної сили, орієнтації на самозміни і на оновлення свого способу життя, бачення довколишнього світу [2]. Наближення до внутрішньої феноменології суб'єкта, до бачення себе й оточуючих, розуміння проблеми та несвідомих передумов, труднощів спілкування – є основними складовими щодо побудови процесуальної психодіагностики. Важливим складником мотиваційно-глибинного пізнання у діагностико-корекційному процесі є розуміння основ процесуальної психодіагностики. Вона визначається, з одного боку, характером проблем учасників навчання, а з іншого – результатами психодіагностики, що структурує прийоми та реакції керівника і сприяє єдності психодіагностичного та психокорекційного процесів, їхній динамічності [3, с. 84]. Цей процес означає здатність психолога розпізнавати у практиці групової корекції індивідуально-психологічні відмінні риси особистості.

У групах АСПП (активне соціально-психологічне пізнання) діагностико-корекційний процес спирається на специфічні умови, які необхідні для

забезпечення процесу глибинного пізнання. Є потреба означити організаційні аспекти, що потребують введення гуманістичних принципів, зокрема: спілкування в площині «людина – людина» за умов нівелювання соціально-статусних аспектів, відсутність оцінних суджень, критики, заохочень та покарань, що сприяє створенню позитивної атмосфери підтримки та захищеності. Важливим принципом є конфіденційність та прийняття людини такою, яка вона є, без критики, осуду та порад. Передумовою ефективності АСПП є мінімізація зовнішніх спонук до активності. Окреслене вище сприяє актуалізації спонтанності та невимушеності поведінки в ситуації «тут і зараз» [3].

Глибинно-психологічна корекція за методом АСПП передбачає цілісний, системний і водночас опосередкований вплив на особистість з метою нівелювання деструктивних тенденцій психіки, що виявляються у процесі спілкування. За допомогою психодинамічної інтерпретації малюнків надається можливість виявити логічну впорядкованість поведінкового матеріалу. Це сприяє врахуванню динамічних характеристик психіки, внаслідок чого психолог має змогу визначати динаміку діалогу, що сприяє адекватному пізнанню феномена психіки протагоніста. При цьому попередній комунікат зумовлює наступний крок у просуванні до глибинного пізнання індивідуально-неповторної психіки [1, с. 202]. Провідним у психодинамічному пізнанні виступає аналіз асоціативно-логічного ланцюга, який презентований спонтанною поведінкою.

У мотиваційно-глибинному пізнанні майбутнього психолога діагностико-корекційний процес передбачає не лише спонтанність поведінки респондента, а й використання в ньому опосередкованих, архетипно-символічних засобів, які можуть бути невербальними та вербальними. Необхідно зробити уточнення щодо видів самопрезентації: невербальні – ліплення з тіста в поєднанні з використанням іграшок, просторових моделей та ін.; вербально-метафоричні засоби – спонтанна розповідь; створення «казки про власне життя» та ін. Аналіз емпіричного матеріалу діагностико-корекційного процесу АСПП доводить, що самі по собі метафорично-образні презентанти, відповідно до позиції Л. В. Драголи та Т. С. Яценко, нічого не «розповідають», вони є провідниками, посередниками між глибинними параметрами психіки і її пізнанням, в доступній спогляданню формі [4]. У процесі діалогічної взаємодії психолога з респондентом відбувається «оживлення» образно-метафоричного матеріалу, що характеризується об'єктивацією поведінкового матеріалу, який вказує на внутрішній порядок усистематизування психічного. Такого типу поведінковий (вербально-невербальний) матеріал в його сукупності потребує інтерпретаційного опрацювання, що дозволяє встановити в ньому асоціативні взаємозв'язки, які вказують на логічну впорядкованість психічного, має відмінності на рівні свідомого і несвідомого: симультанність – дискретність; ірраціональність – раціональність; поза часом і простором – темпоральність, тобто існування в часі і локалізація в просторі [1, 3]. Розбіжності (суперечності) в «логіці свідомого» та «логіці несвідомого» (іншій логіці) вказують на наявність особистісної проблеми суб'єкта, яка підлягає глибинній корекції, що

базується на процесуальній діагностиці. Континуум впорядкованості психічного задає структуру діалогу в якому запитання психолога побуджують притік енергії респондента, що, і є критерієм точності діагностики, її адекватності глибинній сутності психічного.

Особливого значення в процесі мотиваційно-глибинного пізнання майбутнього психолога набуває методика психоаналізу комплексу тематичних малюнків (Т. С. Яценко), яка спирається на системність психічного завдяки розмаїттю тем, що відображають різні аспекти життєдіяльності суб'єкта; сприяє результативності і поєднання вербальних та невербальних засобів пізнання психіки суб'єкта, що допомагає виявленню смислового наповнення метафоричних образів. Також залучається (за необхідності) використання додаткових методик АСПП (методика створення протагоністом «казки про власне життя», робота з використанням іграшок, самопрезентантів з тіста), які несуть посередницьку роль у проясненні дослідницького матеріалу. Вагомим є процес власної психокорекції майбутнього психолога, що здійснюється на основі структурно-семантичного аналізу психокорекційних занять за методом АСПП, який відповідає розробленим критеріям в контексті дешифрування латентних змістів метафоризації. У процесуальній діагностиці та діалогічній взаємодії з респондентом метафоричність образу згладжується, стушовується, нівелюється проективною ідентифікацією [4]. Підсумовуючи, стверджуємо, що психічне доступне глибинному пізнанню на трьох рівнях: метафоричної репрезентації, діалогічної взаємодії та виявлення смислових аспектів репрезентантів через інтерпретацію. Мотивація, із її незмінним емоційним забарвленням, є провідною в ініціативі будь-якого поведінкового акту. Водночас, розуміння мотивів психіки людини є необхідним для успішного здійснення діагностики та корекції у глибинному пізнанні психіки майбутнього психолога. Методика АСПП в авторській її реалізації доводить доцільність перекодування внутрішнього змісту психіки в площину предметного (спостережуваного) світу, що задає об'єктивність (спостережуваність) подальшого аналітичного опрацювання репрезентантів у діалогічній взаємодії.

Отже, специфіка мотиваційно-глибинного пізнання майбутнього психолога полягає в єдності теорії і практики. Діагностико-психокорекційний процес за методом АСПП є цілісною системою психокорекційної допомоги особистості. Тому діагностико-корекційна практика мотиваційно-глибинного пізнання майбутнього психолога повинна бути зорієнтована на: синергію свідомого і несвідомого; єдність психодіагностики і корекції; знаково-символічно-словесний аспекти пізнання; єдність колективного несвідомого з індивідуальним; інтерпретаційні знання, отримані на чуттєво-емпіричних даних; статичні і динамічні характеристики психічного в їх єдності; інтеграційні та дезінтеграційні процеси; суперечливість психічного в його цілісності; нерозривність сфер свідомого і несвідомого, за наявної їх автономії; симетрію та асиметрію взаємозв'язків між свідомим та несвідомим; ізоморфізм та гомоморфізм структурних взаємозалежностей; позитивну дезінтеграцію та вторинну інтеграцію особистісного розвитку суб'єкта тощо. Перспективи

подальших пошуків убачаються у виокремленні критеріїв мотиваційно-глибинного пізнання майбутнього психолога.

Література:

1. Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: підготовка психолог-практика: навч. посіб. / [Т. С. Яценко, Б. Б. Іваненко, С. М. Авраменко та ін.] ; за ред. Т. С. Яценко. – К. : Вища шк., 2008. – 342 с.
2. Яценко Т. Глибинна психокорекція та упередження психічного вигорання / Т. Яценко, Б. Іваненко, І. Євтушенко. – К.: Главник, 2008. – 176 с. – (серія «Бібліотечка соціального працівника»).
3. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції: [навч. посіб.] / Т. С. Яценко. – К. : Либідь, 1996 . – 264 с.
4. Яценко Т. С., Драгола Л. В. Психодинамічний підхід до метафоричності пізнання психічного в його цілісності / Т. С. Яценко, Л. В. Драгола // Актуальні проблеми практичної психології. Збірник наукових праць Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. – К., 2012. – С. 201 – 212.